

TÜRKONFED 20. YIL DÖNÜMÜ ZİRVESİ KONUŞMASI

ORHAN TURAN – TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI

7 Aralık 2024

Değerli TÜRKONFED Üyeleri, Saygıdeğer Katılımcılar, Değerli Basın Mensupları, Değerli Dostlarım;

Sizleri şahsım ve TÜSİAD Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum. TÜRKONFED'in 20. Zirvesinde, sizlerle birlikte olmaktan büyük memnuniyet duyuyorum.

30 yıl önce başlayan SİAD Hareketi, 1997 yılında TÜSİAD ev sahipliğinde gerçekleştirdiğimiz 1. SİAD Zirvesi, Sektörel Dernekler Platformu, TÜRKONFED'in kuruluşu, 26 bölgesel ve 5 sektörel federasyondan, 371 derneğe ve uluslararası temsil gücüne ulaşan, bir başarı hikayesi oluşturdu. Dönemin TÜSİAD Başkanı Muharrem Kayhan 1. SİAD Zirvesi Açış Konuşmasını bugün için de geçerli olan şu cümlelerle bitiriyordu.

"Hep birlikte bu ülkeye bir eşik atlatmak zorundayız. Ama, yarım adımlarla eşik atlanmaz. Güçlü bir hamleye ihtiyacımız var. Bölge, sektör, büyük sermaye-küçük sermaye ayrımı yapmadan bu zirvede bir araya gelen 51 sanayici ve iş adamı derneğinin temsilcileri, Türkiye'nin sorunlarına reformcu bir yaklaşımla getirilecek kalıcı çözümlerin, ülkeye nasıl bir hamle yaptıracağını en iyi bilen kişilerdir."

Bugün, bağımsız ve gönüllü iş dünyasının, 20 yıla yakın bir birliktelikle, daha kalkınmış, daha demokratik, rekabet gücü daha yüksek bir Türkiye ideali için, oluşturduğu ortak aklın ve bunun kurumsallaşmasının ulaştığı aşamayı, yani TÜRKONFED'i görmekten, eski başkanınız, bir kardeşiniz olarak, büyük gurur duyuyorum.

TÜSİAD, tüzüğü gereği; insan hakları evrensel ilkelerinin, düşünce, inanç ve girişim özgürlüklerinin, laik hukuk devletinin, katılımcı demokrasi anlayışının, liberal ekonominin, rekabetçi piyasa ekonomisinin, kurum ve kurallarının ve sürdürülebilir çevre dengesinin benimsendiği bir toplumsal düzenin, oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamayı amaçlar. Kuruluşuna büyük destek verdiğimiz, pek çok üyemizin aktif destek verdiği ve halen vermeye devam ettiği ve 20 yıldır bu yolda, TÜRKONFED Ailesi olarak birlikte yürüdüğümüz tüm iş insanlarımızın da aynı misyon ile Anadolu'nun her ilinde, her sektöründe bu meşaleyi taşıması, çevresine ışık saçması ile, ülkemizin çok daha aydınlık günlere ulaşacağına inancımız tam.

Biliyoruz ki, demokratik taleplerin oluşturulması, olgunlaştırılması ve karar alma süreçlerine iletilmesinin en önemli araçlarından birisi sivil toplum kuruluşlarıdır. Katılımcı demokrasi için, yapıcı eleştiri ve katkı sağlayan, akılcı, ön yargılardan uzak ve sağlıklı STK'lara her zaman ihtiyaç var. TÜSİAD olarak, 20 yıldır sizlerle el ele yürümемiz temelinde de Türkiye'de sivil toplumun gelişmesine olan inancımız yatıyor.

Değerli Dostlarım,

Bir yılı arkada bırakıp, yeni bir yıla giriyoruz.

Geçmişin muhasebesini yapıp, gelecek için hazırlıklarımızı tamamlıyoruz.

Türkiye ekonomisi, son birkaç yılında zor bir dönem geçirdi. 2011 yılında %4'ün bile altına indirmeyi başardığımız enflasyon, 2016 sonrası dönemde uygulanan politikalar sonucunda, yeniden bir artış sürecine girdi. Bu olumsuz süreç, 2021 sonrası dönemde daha da hız kazandı. Yükselen enflasyonu doğru para politikasına dönerek aşağı indirmeye başladık.

Ancak enflasyon hala yüksek; %50'nin sadece biraz altındayız. Önümüzde hala meşakkatli bir süreç var.

Geçen hafta açıklanmış olan büyüme verileri, iş dünyası olarak yaşadığımız faaliyet kaybını rakamlarla ortaya koymuş oldu.

Enflasyonla mücadele için, sıkı para politikasına ve ekonomideki soğumaya devam etmek gerekecek. Bu da hem reel kesimin, hem de hane halklarının, karşı karşıya olduğu zorlukların biraz daha süreceği anlamına geliyor. Enflasyonla mücadelenin gerektirdiği fedakarlıklar deyince, kamuda tasarruf ve verimlilik ve kayıt dışı ile mücadelede konusunda daha güçlü adımlara ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Nasıl ki toplumun her kesimi bu yükü sırtlanıyor, kamunun da önemli ölçüde tasarrufa gitmesi çok mühim. Çalışanlar fedakarlık yapıyor, iş dünyası da fedakarlık yapıyor, ama aynı fedakarlığı kamudan da görmek istiyor toplum.

Merkez Bankası 2025 yıl sonu enflasyon tahminini %21 olarak güncelledi. Son verilere göre 12 ay sonrası için yıllık enflasyon beklentisi, reel sektörde % 48 hane halklarında % yüzde 64. Tahminler ve beklentiler arasındaki bu makas herkesin işini zorlaştırıyor. Açıktır ki, bu süreç çok incelikli ve hassas bir yaklaşım gerektiriyor. Burada hataya hiç yer yok.

Para politikasının yönetimindeki değişikliğin en olumlu sonucunu dış kırılmalıkların azaltılmasında görüyoruz. Ülke Risk Primi düşüp, Merkez Bankası rezervleri hızla artarken, cari açık da geriledi. TL'ye güven güçlendi. Bu sürecin devamında doğrudan sermaye yatırımlarının da artmaya başlamasını ümit ediyoruz.

Öte yandan TL'deki değerlenmenin, bazı iş kolları üzerinde yarattığı baskının da farkındayız. Önümüzdeki dönemde, Doların Euro karşısında değer kazanması, ithalatta Doların, ihracatta Euronun ağırlık taşıdığı ülkemizde, ihracatçı üzerindeki baskıyı daha da artırabilecek. Burada şu noktayı önemle belirtmek istiyorum: Bazı mücadeleler ancak uzun dönemli bir strateji ile kazanılabilir. İhracatımızın rekabet gücünü TL'nin değerini düşürerek değil, üretim yapımızı değiştirerek, verimliliğimizi artırarak, teknolojiyi daha fazla kullanarak sağlayabiliriz.

Teknolojinin her gün değiştiği, otonom cihazların ve yapay zekanın uygulama alanının her gün genişlediği bir dünyada, ucuz işçilik ile rekabet devri kapanacak, beceriler ve nitelikli işgücü üzerinden rekabet devri başlayacak.

Küresel tedarik zincirlerinde maliyetin değil, ekonomik güvenlik endişelerinin ağırlığının arttığı bir dünyada, rekabetçiliğimizi TL'nin değerinin düşüklüğü değil, güvenilir ve öngörülebilir bir ülke olmamız belirleyecek.

Fosil enerji kaynaklarının yerini, temiz enerji kaynaklarının alacağı bir dünyada, küresel rekabetteki başarı yeşil ve döngüsel ekonomiye geçişi zamanında, tamamlayıp tamamlayamamaktan geçecek.

Kısacası, önümüzdeki dönemde, ekonomimizin arz tarafını günün değişen koşulları uyarınca yeniden planlamamız gerekiyor. Yeni gerçekliklere uyum, sürdürülebilir gücün tek anahtarı.

Değerli Dostlarım, kıymetli katılımcılar

Teknolojik gelişmeler ve yeşil dönüşüm, bu yeni teknolojileri kullanabilecek yetkinlikteki çalışanlara ihtiyacı artırıyor. Nitelikli işgücü için, küresel rekabet giderek yoğunlaşıyor. Bunun için, eğitime her zamankinden daha fazla önem vermeliyiz.

Gençleri geleceğe hazırlamalıyız. Temel becerilerde yetkin, dijital ve teknik becerileri güçlü, yabancı dile hâkim, sosyal becerileri gelişmiş, analitik, eleştirel ve disiplinler arası düşünebilen yaratıcı ve azimli gençler yetiştirmeliyiz.

Eğitim sisteminin kalitesinin artırılması, eğitime ayrılan kaynaklarla ve bu kaynakların ihtiyaçlar doğrultusunda etkin kullanılmasıyla doğrudan alakalı. Eğitim, asla tasarruf etmememiz gereken bir alandır. Eğitime ayrılan kaynakları; eğitimin niteliği, çocukların ve öğretmenlerin iyi olma hali ve okulların koşullarını iyileştirecek şekilde mutlaka artırmalıyız.

İlköğretimden yükseköğretim düzeyine kadar, öğrenci başına yıllık harcamaya bakıldığında Türkiye OECD ülkeleri içinde son sıralarda yer alıyor. Eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamaları OECD ülkelerine göre düşük. Türkiye %2 olan eğitime ayrılan kamu kaynaklarının GSYİH içindeki payı ile sondan ikinci. Bu payı artırmamız lazım.

Eğitimin merkezi bütçeden aldığı pay 2015 yılındaki %13 değerinden, bugün %10'un altına inmiş durumda. Bu oranı bir an önce artırmalı; %15'lere çıkarmalıyız.

Türkiye’de eğitime ayrılan kamu kaynakları sınırlı olunca eğitim harcamalarına mecburen aileler önemli katkı yapıyor. Eğitim harcamalarının dörtte birini aileler kendileri üstleniyor. Bu oran sadece OECD değil, OECD’nin incelediği diğer ülkeler arasındaki en yüksek oran.

Ayrıca eğitime ayırdığımız kaynakları, eğitimin niteliğini artırmak üzere kullanmalıyız.

Diğer OECD ülkelerinin tersine, kamunun eğitime ayırdığı kaynakların içinde altyapı gibi sermaye harcamalarının payı yüksek. Halbuki bizim öğrencilerimize ve öğretmenlerimize daha fazla kaynak ayırmamız gerekiyor.

Gençlerimizi iyi yetiştirmekte zorlandığımız gibi, ekonomik ve toplumsal koşullar nedeniyle iyi yetiştirdiğimiz gençler arasında da beyin göçü artıyor. En yüksek beyin göçünü geleceğin meslekleri de dediğimiz STEM (fen, teknoloji, mühendislik, matematik) alanlarında veriyoruz.

Değerli Dostlarım, kıymetli katılımcılar

Veriler eğitim sisteminin sosyal mobilitayı sağlayamadığını da ortaya koyuyor. Sosyal mobiliteden ne kastettiğimi açmak isterim.

Eğitim sistemi yoksul ailelerin çocuklarının yoksulluktan çıkmalarına olanak sağlamıyor. Yani anası-babası eğitime para ayırabilen çocuklar şanslı. Onlar iyi okuyor ve mezun olunca, daha iyi işler buluyorlar. Ailesi bu parayı ayıramayan çocuklar ise, yarışa geride başlıyorlar ve hep geride kalıyorlar.

Eğitim Reformu Girişimi’nin verilerine göre 15-17 yaş grubunda eğitim dışındaki çocuk oranının en yüksek olduğu il, %36 ile Muş’tur. Ağrı ve Gümüşhane’de de 15-17 yaş grubundaki neredeyse her üç çocuktan biri eğitim dışında. Genel olarak bakıldığında 15-17 yaş grubunda eğitim dışındaki öğrenci sorununun Orta Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da yoğunlaştığı görülüyor.

Daha iyi eğitim alanlar arasında yoksulluk azalıyor. Okur yazar olmayanların dörtte biri yoksul. Dünyadaki tüm gelişim hikayeleri bize göstermiştir ki; eğitim, yoksulluğun en güçlü panzehridir.

Eğitimde fırsat eşitsizliğinin bir boyutu da kız çocukları.

Kız çocuklarının okumaması demek, toplumsal hayatta kadın-erkek dengesinin kurulamaması demek.

Net okullaşma oranında sağlanan ilerlemeye rağmen, ERG verilerine göre bazı illerde 16 ve 17 yaşındaki her 3 veya 4 kızdan biri okula gitmiyor. Örneğin Muş, Siirt, Bitlis ve Ağrı’da 17 yaşındaki her üç kız çocuktan biri eğitim dışında. Şanlıurfa, Şırnak, Gümüşhane ve Mardin’de de 17 yaşındaki her dört kız çocuktan biri eğitim dışında.

Bu durum doğal olarak istihdama da yansıyor.

Kız çocuklarının iyi bir eğitim almaması, zorlu hayat koşulları ve toplumsal değer yargılarının aile içindeki bakım sorumluluğunu kadınlara yüklemesi gibi koşullarla üst üste gelince, sonuç kadınların hem ekonomik, hem toplumsal hayattan dışlanmaları oluyor.

Mardin, Batman, Şırnak, Siirt illerinden oluşan TRC3 bölgesinde ve Şanlıurfa ve Diyarbakır’dan oluşan, TRC2 bölgesinde kadınların sadece dörtte biri, ekonomik hayata katılıyor ve işgücüne dahil oluyor.

TÜSİAD olarak ekonomik büyüme, toplumsal kalkınma ve demokrasimizin güçlenmesi için kadınların ve erkeklerin hayatın her alanına eşit haklar, fırsatlar ve sorumluluklarla katılımını uzun yıllardır kararlılıkla savunuyoruz.

Kadınların işgücüne katılımını artırılmak için, kreş ve bakım evleri gibi, kurumsal mekanizmalar yaygınlaştırılmalı ve iş-özel yaşam dengesini gözeterek uygulamaları öne çıkarmalıyız. 2019’da bu konuya dikkat çekmek üzere, TÜSİAD AÇEV ve PwC işbirliğiyle yayınladığımız raporda, dünyadan örneklerle, kreşleri doğrudan ya da vergi politikalarıyla destekleyen, okul öncesi eğitimi zorunlu kılan ve belediyeleri bu sürece dahil eden kamu politikalarının başarısına dikkat çekmiştik. Okul öncesi eğitimin zorunlu ve ücretsiz olmasına, daha çok kreş açılmasına ve işbirliklerine yönelik ihtiyacı dile getirmiştik. Bu konuda bütüncül bir kamu politikası gerektiğine işaret etmeye devam ediyoruz.

Kadınların şirketler, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarında her kademedede eşit temsilini de gözetmeliyiz. Çünkü kadın ve erkeğin her kademedede eşit temsili, daha kapsayıcı ve başarılı kurumlar yaratacaktır. Kadınların güçlü olduğu bir toplum, herkes için daha adil bir gelecek demektir.

Fakat maalesef kadına ilişkin konular deyince gündemimiz sadece ekonomik, toplumsal ve siyasi hayata eşit katılımın sağlanması konuları ile sınırlı kalamıyor. Ne yazık ki kadına yönelik şiddet sorunun önüne hala geçebilmiş değiliz. Her gün şiddete uğrayan kadınlar ve çocukların haberleri ile sarsılıyoruz. Kadına yönelik şiddet konusuna, pek çok konuşmamda yer veriyorum. Her konuşmamdan önce de şiddet yüzünden, hayatını kaybeden kadın sayısına bakıyorum ve her seferinde sayının arttığını görüyorum. Şiddet olaylarının yeterince aydınlatılmaması, mağduru değil faileri koruyan yaklaşımlar kamu vicdanını daha da rahatsız ediyor. Sembol hale gelen "Narin Cinayeti" başta olmak üzere, başta kamu, tüm toplum bu davaların takipçisi olmalı. İstanbul Sözleşmesinden çekilmemizle ve 6284 sayılı yasanın dahi sorgulanır hale gelmesiyle, son dönemde maalesef şiddetin failerini giderek daha çok cesaretlendiren, bir cezasızlık algısı oluşmuş durumda. Kadınların, evde, işte, okulda, sokakta mücadele etmek zorunda kaldığı ve şiddetin beslendiği tüm eşitsizlikleri ortadan kaldırmadan, şiddet döngüsünü kıramayız. Hukuksal ve kurumsal mekanizmaların etkin işleyişi, şiddete taviz vermeyen bir mücadele için şart

Değerli Dostlarım, kıymetli katılımcılar

Hepimizin ortak arzusu, ülkemizde ve dünyada her türlü şiddetin son bulması. Dünyada terörden en çok etkilenen ülkelerden biriyiz. Terörün geri dönülmez bir şekilde gündemden kalkması elzemdir.

Geçmişte defalarca bölgede çözümün denendiğini, hepimiz hatırlıyoruz. Somut demokratikleşme adımlarıyla pekişmeyen girişimlerin, bu sorunu çözemeyeceğine dair bir deneyime sahip olduk. Parlamentomuz tüm partileriyle temel hakları güçlendirecek adımlar için, şeffaflığa ve güvene dayalı şekilde çalışmalıdır.

Temel hak ve özgürlüklerin ve hukuk devletinin garanti altına alınması konularında da mesafe alınması gerekiyor. Ancak, son dönemde, görevden alınan seçilmiş yerel yöneticilerin yerine atanmış yöneticilerin getirilmesini ve ifade ve basın özgürlüğünün uygulanmasındaki sorunları toplumsal istikrar ve refah hedefiyle bağdaştırıyoruz.

Önümüzdeki önemli toplumsal ve ekonomik sorunları aşabilmek için, demokratik süreçlerin işlerliğini korumalıyız. Ülkemizin dünyadaki siyasi ve ekonomik gücünü, demokrasininin gücü ve hukuk devletinin sağlamlığı belirleyecektir.

Bu düşüncelerle konuşmama son verirken, TÜSİAD Yönetim Kurulu adına hepimizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.